

Mikael Petersson
Handläggare
0768887739

Datum
2020-10-12

Instans
Kommunstyrelsen
Dnr KS 2020-00580 2.3.4.0

Remiss: Ökad trygghet för visselblåsare

Kommunstyrelsens beslut

Att Borås Stad ställer sig positiva till betänkandet och att upprättat svar översänds till Arbetsmarknadsdepartementet.

Sammanfattning (Ärendet i sin helhet)

Borås Stad har ombetts att lämna synpunkter på betänkandet om Ökad trygghet för visselblåsare, SOU 2020:38, och lämnar härmed sitt yttrande.

Borås Stad tillstyrker betänkandet men efterfrågar förtydliganden avseende skyddet för rapporterade personer, vad som skyddat kan rapporteras samt sekretess för rapporterad person och andra.

Ärendet i sin helhet

Skyddets omfattning och förhållandet till grundlag

I betänkandet anges att skyddet bör gälla inom all privat och offentlig verksamhet. Ett undantag för små kommuner under 10 000 invånare föreslås inte. Skälen som anförs är bland annat att det i annat fall kan vara svårt för arbetstagare och andra rapporterade personer att avgöra om det i det enskilda fallet rör sig om en överträdelse av en unionsrättsakt eller någon svensk författning som faller inom direktivets tillämpningsområde. Detta kan leda till att personer inte vågar rapportera om missförhållanden. Borås stad delar uppfattningen att det ska vara enkelt för en rapporterad person att förstå om de träffas av skyddet för att möjliggöra att personer vågar rapportera. På några punkter kan dock utredningen förtydligas för att detta ska uppnås.

I direktivet anges att direktivets bestämmelser om offentliggöranden inte ska tillämpas om en person lämnar ut information direkt till pressen i enlighet med nationella bestämmelser som etablerar ett skyddssystem för yttrande- och informationssäkerhet. Direktivet hindrar således inte att de svenska grundlagsreglerna om tryck- och yttrandefrihet tillämpas före den särskilda lagstiftningen om trygghet för visselblåsare. Med hänsyn till vikten av att en rapporterad person känner sig trygg med vilket skydd denne åtnjuter och särskilt gällande de grundlagsskyddande rättigheterna bör detta förtydligas.

Skyddet för rapporterande personer

I betänkandet (avsnitt 6.3.1) uppges att politiker inte anges i direktivet i den krets som ska omfattas av skyddet, men att sådana personer i många fall kan tillhöra någon av de andra personkategorierna som räknas upp. I betänkandet konstateras att sannolikt omfattas dock inte alla politiker. Det är t.ex. oklart om en person som på sin fritid är politiskt aktiv i en kommunal nämnd kan anses omfattas av de personkategorier som räknas upp i direktivet. Frågan kan därför ställas om de personkategorier som räknas upp i direktivet bör kompletteras med kategorin politiker.

Betänkandet anser att politiker inte bör anges som en särskild personkategori i den nya lagen, politiker har nämligen i regel goda möjligheter att genom sina politiska uppdrag och sina positioner i samhället lyfta frågor om missförhållanden.

Borås Stad instämmer i att politiker många gånger kan ha goda möjligheter att genom sina uppdrag och positioner lyfta frågor om missförhållanden. Det är emellertid svårt att förutse de situationer avseende missförhållanden som kan uppkomma i kommunala nämnder och bolagsstyrelser, och därmed bör man överväga om inte denna kategori personer ska ingå i uppräkningsen av de som skyddat kan rapportera.

Förtroendevalda är såsom framgår ovan inte med i uppräkningsen av personer som ska omfattas av skyddet såsom rapporterande person, dock kan förtroendevalda som en del av den sekundära personkretsen som bistår en rapporterande person skyddas av den tilltänkta lagstiftningen. Var gränsen ska gå mellan bistående och rapporterande person bör, enligt betänkandet, avgöras av rättspraxis. Borås stad anser att det är otydligt varför persongrupperna skiljer sig åt när det gäller rapporterande person och bistående person och ser en otydlighet särskilt i de fall då flera personer rapporterar om samma missförhållanden var för sig.

Vad kan skyddat rapporteras

Direktivet har viss tröskel för vad som skyddat kan rapporteras. Även nu gällande svensk lagstiftning (visselblåsarlagen) har en tröskel genom att det ska vara fråga om *allvarliga missförhållanden*. I betänkandet uttrycks tveksamhet till om Sverige kan lägga sig på en lägre nivå än vad som följer av direktivet och därmed erbjuda ett starkare skydd för rapporterande personer. Betänkandet uttrycker också att det är tveksamt om direktivet ger stöd för att endast skydda rapportering av allvarliga missförhållanden, dvs. det som gäller enligt den befintliga visselblåsarlagen. Ett allvarlighetsrekvisit följer i vart fall inte direkt av direktivtexten. Det som skyddat ska kunna rapporteras innefattar dock inte alla överträdelser av unionsrätten. Betänkandet tolkar direktivet som att det omfattar överträdelser inom områden där det finns ett allmänintresse av att informationen kommer fram. Betänkandet anser att detta bör komma till

uttryck i lagtexten genom en kvalifikation som har anknytning till allmänintresset.

Borås Stad instämmer i betänkandets tveksamheter och anser att det bör tydliggöras vad som utgör missförhållande av allmänintresse och därmed skyddat kan rapporteras. Det som inte omfattas av nuvarande lagstiftning exempelvis konflikter mellan arbetstagare, allmänna missnöjesyttringar och liknande kan inte heller, så som får förstås, anses uppfylla kravet på missförhållande enligt den nya föreslagna lagstiftningen.

Det är av stor vikt att det redan i samband med att missförhållanden rapporteras finns tydlig information om vad som skyddat kan rapporteras, men även vad som inte omfattas av skyddet. Tydligheten är viktig för att personer som vill rapportera om ett missförhållande ska veta om de träffas av skyddet eftersom det annars kan leda till att personer inte vågar rapportera. Vidare är tydligheten viktig för de enheter som har till uppgift att hantera visselblåsarfunktionerna.

Sekretess för rapporterande person och andra

Borås stad instämmer i betänkandets resonemang avseende sekretess för rapporterande person och att det är nödvändigt för att tillgodose de krav som ställs i direktivet. Den inskränkning av offentlighetsprincipen som en ny reglering i offentlighet- och sekretesslagen innebär är nödvändig för att uppfylla direktivet men också för att skapa incitament för personer att anmäla missförhållanden.

Det är något otydligt i direktivet vilka identiteter, förutom rapporterande person, som ska skyddas. I betänkandet tolkas det som att även tredje man kan skyddas. Identiteten på en person som det rapporterats om, det vill säga som misstänks för missförhållanden, kan också skyddas om det kan antas att syftet med uppföljningen eller åtgärderna motverkas om uppgiften röjs. Borås stad anser i grunden att den föreslagna regleringen är bra, men att det kan uppstå praktiska problem i tillämpningen som behöver hanteras. Ett exempel är hur ett avslagsbeslut till en person som misstänks för missförhållanden ska skrivas samt hur länge sekretessen för en sådan person ska gälla, det vill säga hur länge syftet riskerar att motverkas.

Betänkandet i sin helhet återfinns via nedanstående länk

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/06/sou-202038/>

Beslutsunderlag

1. Skrivelse

Beslutet expedieras till

1. a.remissvar@regeringskansliet.se
2. olof.widgren@regeringskansliet.se

Ulf Olsson
Kommunstyrelsens ordförande

Peder Englund
Avdelningschef